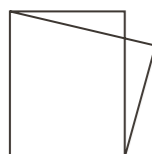

Ny ph.d.-afhandling: Affektive 'omsætninger' af data – et studie af skoleledere og deres arbejde med at fremme kvalitet ved brug af data

Ph.d.-forsvar: februar 2022

Camilla Nørgaard, lektor,
ph.d., Københavns
Professionshøjskole

Som uddannelsesleder i dag kommer man ikke uden om, at det, man er ansat til at understøtte og fremme, nemlig elever/studerendes trivsel og læring, løbende bliver gjort til genstand for kvantitative målinger. Det skyldes primært, at stort set alle uddannelsesinstitutioner, skoler især, bliver mødt med lovkrav om at bruge disse målinger, også kaldet data, som løftestang for kvalitets sikringen og udviklingen af deres 'ydelse'. Fra politisk hold er argumentet nemlig, at med data både kan og skal man skabe (sikker) viden om effekten af en given indsats, og derfor skal ledere i højere grad bruge data som afsæt for at handle mere vidensinformeret og dermed mere rationelt. Med henvisning til denne udvikling søger denne afhandling at bidrage med viden om, hvordan data faktisk bruges af skoleledere, som – om nogen – er mærket af den dataficering, der er fulgt i kølvandet på den politiske satsning på mere og bedre kvalitet i og af uddannelsesfeltet. Og med

inspiration fra den affektive vending og dens (re)aktualisering af forskning i det, man bredt kan betegne menneskers sensoriske registrering af verden, så er afhandlingen særligt optaget af at forstå, hvordan affekt, trods megen politisk fremturen om det modsatte, kan tænkes at komme i spil som en helt central del af det at læse, indoptage, bruge og i det hele taget forholde sig ledelsesmæssigt til tal og kvantitative målinger. Så med denne optagethed som ledetråd undersøger denne afhandling, hvordan spændingsfeltet mellem data, ledelse og affekt udspiller sig i praksis under indtryk af *Kvalitetsrapporten 2.0* – et kvalitetssikring- og udviklingsprogram, som blev introduceret på alle skoler i Danmark i 2014.

På sporet af data fra påbud til enactment

Som afsæt for at undersøge dette spændingsfelt empirisk danner afhandlingen ramme om et længerevarende

Affektive 'omsætninger' af data – et studie af skoleledere og deres arbejde med at fremme kvalitet ved brug af data

feltarbejde, som stiller skarpt på, hvordan ti skoler og deres ledere fra to forskellige kommuner arbejder med kvalitetsproduktion i praksis. Mere præcist forholder afhandlingen sig primært til de data, som måler elevers læring og trivsel, idet den følger dem på deres vej igennem kvalitetsmaskineriet – fra politisk påbud til konkret enactment. Det vil sige, at den, med afsæt i tre selvstændige nedslagspunkter, undersøger, hvordan data indgår i den standard, som *Kvalitetsrapporten 2.0* anviser for lederes arbejde med kvalitetsproduktion. I første nedslagspunkt undersøger afhandling via dokumentanalyser lederens måde at kommunikere om deres arbejde med data og kvalitetsproduktion i de årlige kvalitetsrapporter, som alle skoler en gang om året er forpligtiget til at udarbejde og gøre tilgængelig via deres hjemmeside. I andet nedslagspunkt undersøger den via observationsstudier den atmosfære, som omkranser de obligatoriske opfølgingsmøder, hvor repræsentanter fra forvaltningen i samarbejde med de lokale ledere følger op på data fra de årlige kvalitetsrapporter. Og i tredje og sidste nedslagspunkt undersøger den via interviews, hvordan lederne selv italesætter deres praksis og deres 'omgang' med data.

Vejen ad hvilken der gribes om affekt

På den måde forholder hvert af de respektive nedslag sig til væsensforskellige praksisser, men samlet set bygger afhandlingen på en tværgående granskning af det, man helt enkelt kan kalde for lederens affektive, sansen-informerede måder at have viden om, forstå og skabe mening med data. Altså de måder, som ikke nødvendigvis er 'direkte' observerbare, eksplicit italesatte og/eller

kognitivt erkendte, men som alligevel sætter sig i den måde, ledere 'omsætter' data i praksis. I den forbindelse skal det dog bemærkes, at en sådan granskning kalder på en vis gentænkning af traditionelle grænsedragninger mellem objekt, subjekt og empiri, eftersom affekt som bekendt altid allerede er sammenfiltret med de kropslige, relationelle, situationelle og materielle omstændigheder, hvorigennem livet leves. Og derfor lægger afhandlingen sig i slipstrømmen på den bølge af etnografiske forskning, der betoner forskere og deres kroppe som nogen, der ikke kan undslippe deres forbundethed med den/det, der udforskes, som afkoblet observatører af en allerede eksisterende verden (Pink 2015). Idet den udvikler og anvender en metodologisk tilgang, som gør det muligt at bruge tætheden mellem forsker og det, som udforskes, som en ressource i forhold til at gribe om 'det affektive', for nu sige det lidt simpelt, og den rolle, affekt spiller ift. lederes konkrete arbejde med data.

Nye måder at forstå data og brugen heraf

Grundlæggende peger afhandlingen på, at der er god grund til at forny og nuancere nutidens kvalitetsimperativ og dets gængse forståelser af data og brugen heraf, da den godtgør, at arbejdet med data i praksis ikke kun finder sted på foranledning af kølige, rationelle overvejelser. Det finder også sted i følgeskab med mere affekt-informerede eller affekt-mættede måder at mærke og bevæge sig på i verden. Af afhandlingen fremgår det for eksempel, at de håbefulde og potentialitetsmættede fremskrivninger af data og kvalitetsarbejdet, som skrives frem i policy-dokumenter, ministerielle udmeldinger, vejledninger

m.m., ikke går ubemærket hen. Forstået på den måde at lederne synes at tage dem til sig ift. deres egen måde at forstå og kommunikere om kvalitet. Det fremgår også, at den positive, konstruktive og næsten omsorgsfulde atmosfære, der omkranser de obligatoriske opfølgingsmøder synes at stemme og tone oplevelsen af kvalitetsarbejdet på måder, der gør lederne (mere) modtagelige over for *Kvalitetsrapporten 2.0*-programmet og dets meget standard-tro og positive udlægning af, hvad data er og kan. Og endeligt fremgår det også, at lederens refleksioner over egen praksis på mange måder vidner om en vis tiltrækning af den synlighed, som data giver adgang til, idet de i visse situationer synes at læse, forstå og bruge data performativt. Det vil sige som nogen, der formidler noget substantielt om deres praksis, og som derved gør det muligt for dem at stå frem på bestemte måder. Og med skyldig skelen til disse immaterielle, kropslige og sociale responser påpeger denne afhandling således, at arbejdet med data grundlæggende rækker ud over den hyperrationelle gøren og laden, som vor tids kvalitetsimperativ almindeligvis fremskriver som helt afgørende for lederes arbejde med at fremme kvaliteten af netop 'deres' skoler. Eller rettere, frem-skriver som et ideal for deres virke som professionelle ledere.

En blotlæggelse af det implicitte

Med dette vidensbidrag i mente lægger afhandlingen sig så at sige i sporet på et gryende forskningsfelt, som søger at inddrage en affektteoretisk optik i studiet af styring og installering af politiske mål. Målet hermed er ikke at underkende de erkendelser, som governmentality-forskningen er udkommet med igennem

de seneste årtier. Målet er snarere at skærpe blikket for, hvordan affekt indgår som en vital del af det at få subjekter til at handle i overensstemmelse med visse værdier og/eller målsætninger (Staunæs & Bjerg 2017). Noget, der ifølge Lauren Berlant (1997, 2011) er højaktuelt, for hvis man vil forstå, hvordan politiske systemer og de livsformer, de sanktionerer, opnår hegemoni, så må man, siger hun, nødvendigvis forholde sig til affekt. Set med Berlants øjne er det nemlig sådan, at politiske systemers levedygtighed først og fremmest er betinget af subjekters affektive tilknytning til det, de lover eller påstår at fremme.

Så med inspiration fra ovennævnte forskningsfelt har den underliggende

ambition med denne afhandling været at blive klogere på affekter og deres evne til at få betydning for uddannelseslederes arbejde med data, hvilket konkret indebærer at sammenholde konkret databrug med den måde, der fra politisk hold mobiliseres håb, optimisme og potentialitet som en mere eller mindre eksplicit måde at motivere den eksisterende kvalitetsdagsorden. Altså at undersøge koblingen mellem politisk motivering af data og konkrete subjekters måde at 'omsætte' dem i praksis. Og når man gør det, så står det klart, at de pågældende ledes måde at tage kvalitetsdagsordens håbefulde fremtidsscenario til sig, deres 'grebthed' af den gode stemning ved opfølgingsmøderne og deres tiltrækning af muligheden for at kunne

stå frem på bestemte måder, er værd at hæfte sig ved, grundet deres animerende kapacitet. For selvom disse affektinformerede måder at respondere på, tilgå og skabe mening med data er nok så flygtige, så er de ikke desto mindre med til at øge produktiviteten af den politiske satsning på kvalitet, idet de er med til at nære den ildhu, hvormed ledere i praksis påtager sig den og gør den til deres egen. Derfor søger denne afhandling ganske enkelt at blotlægge den implicite drivkraft, der ligger i at få subjekter, i det her tilfælde skoleledere, til at kigge fremad og orientere sig mod de gavnlige effekter, som den aktuelle kvalitetsdagsorden stiller i udsigt – både på vegne af den enkelte elev og samfundet generelt.

Affektive 'omsætninger' af data – et studie af skoleledere og deres arbejde med at fremme kvalitet ved brug af data

REFERENCER

Berlant, L. (1997). *The Queen of America Goes to Washington City: Essays on Sex and Citizenship*. Durham, NC: Duke University Press.

Berlant, L.G. (2011). *Cruel Optimism*. Durham: Duke University Press.

Pink, S. (2015). *Doing Sensory Ethnography*. Sage.

Staunæs, D. & Bjerg, H. (2011). Self-management through shame: Uniting governmentality studies and the affective turn. *Ephemera*, 11(2), 138-156.